Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 16ης Ιανουαρίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης – Κοινή πολιτική στον τομέα του ασύλου – Οδηγία 2011/95/ΕΕ – Προϋποθέσεις χορήγησης του καθεστώτος πρόσφυγα – Άρθρο 2, στοιχείο δ′ – Λόγοι δίωξης – "Ιδιότητα μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας" – Άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′ – Πράξεις δίωξης – Άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2 – Συσχετισμός μεταξύ των λόγων και των πράξεων δίωξης ή μεταξύ των λόγων δίωξης και της έλλειψης προστασίας κατά των πράξεων αυτών – Άρθρο 9, παράγραφος 3 – Μη κρατικοί υπεύθυνοι – Άρθρο 6, στοιχείο γ′ – Αναγνώριση προσώπου ως δικαιούχου επικουρικής προστασίας – Άρθρο 2, στοιχείο στ′ – "Σοβαρή βλάβη" – Άρθρο 15, στοιχεία α′ και β′ – Αξιολόγηση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας για τους σκοπούς της χορήγησης του καθεστώτος πρόσφυγα ή του καθεστώτος επικουρικής προστασίας – Άρθρο 4 – Βία κατά των γυναικών με βάση το φύλο – Ενδοοικογενειακή βία – Απειλή διάπραξης "εγκλήματος τιμής"»

Στην υπόθεση C-621/21,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Administrativen sad Sofia-grad (διοικητικό πρωτοδικείο Σόφιας, Βουλγαρία) με απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Οκτωβρίου 2021, στο πλαίσιο της δίκης

WS

κατά

Intervyuirasht organ na Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet,

παρισταμένης της:

Predstavitelstvo na Varhovnia komisar na Organizatsiyata na obedinenite natsii za bezhantsite v Bulgaria,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, L. Bay Larsen, Αντιπρόεδρο, K. Jürimäe, K. Λυκούργο, E. Regan, F. Biltgen και N. Piçarra (εισηγητή), προέδρους τμήματος, M. Safjan, S. Rodin, P. G. Xuereb, I. Ziemele, J. Passer, Δ. Γρατσία, M. L. Arastey Sahún και M. Gavalec, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Richard de la Tour

* Γλώσσα διαδικασίας: η βουλγαρική.

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η WS, εκπροσωπούμενη από την V. B. Ilareva, advokat,

– η Predstavitelstvo na Varhovnia komisar na Organizatsiyata na obedinenite natsii za bezhantsite v Bulgaria, εκπροσωπούμενη από τις M. Δημητρίου, J. MacLeod, BL, και C. F. Kroes, advocaat,

– η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Möller και R. Kanitz,

– η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A.-L. Desjonquères και τον J. Illouz,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την A. Azéma και τον I. Zaloguin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 20ής Απριλίου 2023,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της αιτιολογικής σκέψης 17, του άρθρου 6, στοιχείο γ′, του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχεία α′ και στ′, του άρθρου 9, παράγραφος 3, του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, καθώς και του άρθρου 15, στοιχεία α′ και β′, της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (ΕΕ 2011, L 337, σ. 9).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της WS και του Intervyuirasht organ na Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet (τμήμα πραγματοποίησης συνεντεύξεων της Εθνικής Υπηρεσίας για τους Πρόσφυγες στο πλαίσιο του Συμβουλίου των Υπουργών, στο εξής: DAB) με αντικείμενο απόφαση περί αρνήσεως κινήσεως διαδικασίας για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας κατόπιν νέας αιτήσεως εκ μέρους της WS.

Το νομικό πλαίσιο

Το διεθνές δίκαιο

Η Σύμβαση της Γενεύης

3 Κατά το άρθρο 1, τμήμα Α, παράγραφος 2, της Συμβάσεως περί του καθεστώτος των προσφύγων, η οποία υπεγράφη στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 189, σ. 150, αριθ. 2545 (1954)], τέθηκε σε ισχύ στις 22 Απριλίου 1954 και συμπληρώθηκε με το Πρωτόκολλο περί του καθεστώτος των προσφύγων, το οποίο συνήφθη στη Νέα Υόρκη στις 31 Ιανουαρίου 1967 και τέθηκε σε ισχύ στις 4 Οκτωβρίου 1967 (στο εξής: Σύμβαση της Γενεύης), «[ε]ν τη εννοία της παρούσης συμβάσεως ο όρος "πρόσφυξ" εφαρμόζεται επί […] [π]αντός προσώπου όπερ συνεπεία […] δεδικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητος, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης».

Η CEDAW

4 Κατά το άρθρο 1 της Συμβάσεως για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεως κατά των γυναικών (στο εξής: CEDAW), η οποία εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 18 Δεκεμβρίου 1979, τέθηκε σε ισχύ στις 3 Σεπτεμβρίου 1981 (*Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 1249, αριθ. I-20378, σ. 13) και στην οποία όλα τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη, «[γ]ια τους σκοπούς της [εν λόγω] Συμβάσεως ο όρος "διακρίσεις κατά των γυναικών" αφορά κάθε διαχωρισμό, εξαίρεση ή περιορισμό που βασίζεται στο φύλο και που έχει σαν αποτέλεσμα ή σκοπό να διακυβεύσει ή να καταστρέψει τη με βάση την ισότητα ανδρών και γυναικών αναγνώριση, απόλαυση ή άσκηση από τις γυναίκες, ανεξαρτήτως της οικογενειακής τους κατάστασης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και αστικό τομέα ή σε κάθε άλλο τομέα.»

Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης

5 Το άρθρο 2 της Συμβάσεως του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας, η οποία συνήφθη στην Κωνσταντινούπολη στις 11 Μαΐου 2011, υπεγράφη από την Ευρωπαϊκή Ένωση στις 13 Ιουνίου 2017, εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την απόφαση (ΕΕ) 2023/1076 του Συμβουλίου, της 1ης Ιουνίου 2023 (ΕΕ 2023, L 143 I, σ. 4) (στο εξής: Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), και άρχισε να ισχύει, ως προς την Ένωση, την 1η Οκτωβρίου 2023, ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα Σύμβαση τυγχάνει εφαρμογής αναφορικά με όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας, η οποία έχει δυσανάλογες επιπτώσεις στις γυναίκες.

2. Τα μέρη ενθαρρύνονται να εφαρμόσουν την παρούσα Σύμβαση αναφορικά με όλα τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Τα μέρη καταβάλλουν ιδιαίτερη προσοχή στις γυναίκες θύματα βίας με βάση το φύλο κατά την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας Σύμβασης.

[…]»

6 Το άρθρο 60 της εν λόγω Συμβάσεως, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αιτήσεις ασύλου βασισμένες στο φύλο», έχει ως ακολούθως:

«1. Τα Μέρη λαμβάνουν τα αναγκαία νομοθετικά ή άλλα μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι η βασιζόμενη στο φύλο βία κατά των γυναικών δύναται να αναγνωρισθεί ως μια μορφή δίωξης υπό την έννοια του άρθρου 1, Α (2) της [Συμβάσεως της Γενεύης], καθώς και ως σοβαρή μορφή βλάβης που οδηγεί στη χορήγηση συμπληρωματικής/επικουρικής προστασίας.

2. Τα Μέρη διασφαλίζουν ότι μια ερμηνεία ευαίσθητη προς τη διάσταση του φύλου δίδεται σε κάθε έναν από τους λόγους που αναφέρονται στην Σύμβαση και ότι, οσάκις στοιχειοθετείται ότι ο φόβος δίωξης αναφέρεται σε έναν ή περισσότερους από τους παραπάνω λόγους, θα χορηγείται καθεστώς πρόσφυγα στους αιτούντες σύμφωνα με τα εφαρμοστέα σχετικά κείμενα.

[…]»

Το δίκαιο της Ένωσης

7 Οι αιτιολογικές σκέψεις 4, 10, 12, 17, 29, 30 και 34 της οδηγίας 2011/95 διαλαμβάνουν τα εξής:

«(4) Η σύμβαση της Γενεύης και το σχετικό πρωτόκολλο αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων.

[…]

(10) […] είναι σκόπιμο, στο παρόν στάδιο, να επιβεβαιωθούν οι αρχές στις οποίες βασίζεται η οδηγία 2004/83/ΕΚ [του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (ΕΕ 2004, L 304, σ. 12)], καθώς και να επιδιωχθεί η επίτευξη υψηλότερου επιπέδου προσέγγισης των κανόνων για την αναγνώριση και το περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας βάσει υψηλότερων απαιτήσεων.

[…]

(12) Κύριος στόχος της παρούσας οδηγίας είναι η διασφάλιση, αφενός, ότι τα κράτη μέλη εφαρμόζουν κοινά κριτήρια για τον προσδιορισμό των προσώπων που χρήζουν όντως διεθνούς προστασίας και, αφετέρου, ότι τα εν λόγω πρόσωπα έχουν πρόσβαση σε ελάχιστο επίπεδο παροχών σε όλα τα κράτη.

[…]

(17) Όσον αφορά τη μεταχείριση των προσώπων που εμπίπτουν στην παρούσα οδηγία, τα κράτη μέλη δεσμεύονται από υποχρεώσεις που υπέχουν από πράξεις διεθνούς δικαίου στις οποίες είναι μέρη, συμπεριλαμβανομένων συγκεκριμένα εκείνων που απαγορεύουν τις διακρίσεις.

[…]

(29) Μία από τις προϋποθέσεις αναγνώρισης του καθεστώτος πρόσφυγα κατά την έννοια του άρθρου 1(Α) της σύμβασης της Γενεύης έγκειται στην ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ των λόγων της δίωξης, δηλαδή η φυλή, η θρησκεία, η ιθαγένεια, οι πολιτικές πεποιθήσεις ή η ιδιότητα μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας και των πράξεων δίωξης ή της έλλειψης προστασίας κατά παρόμοιων πράξεων.

(30) Είναι εξίσου αναγκαίο να καθιερωθεί κοινή εννοιολογική αντίληψη του λόγου δίωξης που στηρίζεται στην "ιδιότητα μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας". Για τους σκοπούς του καθορισμού της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, θα πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη θέματα που απορρέουν από το φύλο του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένης της ταυτότητας του φύλου και του γενετήσιου προσανατολισμού, τα οποία μπορεί να σχετίζονται με ορισμένες νομικές παραδόσεις και έθιμα, που οδηγούν επί παραδείγματι σε ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων, υποχρεωτική στείρωση ή υποχρεωτική αποβολή, στον βαθμό που έχουν σχέση με τον βάσιμο φόβο του αιτούντος για δίωξη σε βάρος του.

[…]

(34) Είναι αναγκαίο να θεσπισθούν κοινά κριτήρια βάσει των οποίων θα αποφασίζεται αν οι αιτούντες διεθνή προστασία δικαιούνται ή όχι επικουρικής προστασίας. Τα εν λόγω κριτήρια θα πρέπει να αντλούνται από τις διεθνείς υποχρεώσεις που απορρέουν από νομικές πράξεις περί δικαιωμάτων του ανθρώπου και τις πρακτικές που υφίστανται στα κράτη μέλη.»

8 Κατά το άρθρο 2, στοιχεία α′, δ′ έως θ′ και ιδ′, της οδηγίας αυτής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

α) "διεθνής προστασία", το καθεστώς πρόσφυγα και το καθεστώς επικουρικής προστασίας, όπως ορίζονται στα στοιχεία ε) και ζ)·

[…]

δ) "πρόσφυγας", ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας […] ·

ε) "καθεστώς πρόσφυγα", η εκ μέρους κράτους μέλους αναγνώριση υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς ως πρόσφυγα·

στ) "πρόσωπο που δικαιούται επικουρική προστασία", ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής που δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, αλλά σε σχέση με τον οποίο υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι, εάν ο ενδιαφερόμενος επιστρέψει στη χώρα της καταγωγής του ή, στην περίπτωση ανιθαγενούς, στη χώρα της προηγούμενης συνήθους διαμονής του, θα αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη, όπως ορίζεται στο άρθρο 15, και στον οποίο δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 17 παράγραφοι 1 και 2, και που δεν είναι σε θέση ή, λόγω του κινδύνου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας·

ζ) “καθεστώς επικουρικής προστασίας”, η εκ μέρους κράτους μέλους αναγνώριση υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς ως προσώπου που δικαιούται επικουρική προστασία·

η) “αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας”, η αίτηση παροχής προστασίας από κράτος μέλος που υποβάλλει υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής, ο οποίος μπορεί να θεωρηθεί ότι αιτείται καθεστώς πρόσφυγα ή καθεστώς επικουρικής προστασίας και ο οποίος δεν αιτείται ρητώς να του παρασχεθεί άλλη μορφή προστασίας, μη εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, δυναμένη να ζητηθεί αυτοτελώς·

θ) “αιτών”, ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής που έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας για την οποία δεν έχει ακόμη ληφθεί τελεσίδικη απόφαση·

[…]

ιδ) “χώρα καταγωγής”, η χώρα ή οι χώρες της ιθαγένειας ή, για τους ανιθαγενείς, της προηγούμενης συνήθους διαμονής.»

9 Το άρθρο 4 της οδηγίας, το οποίο περιλαμβάνεται στο επιγραφόμενο «Αξιολόγηση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας» κεφάλαιο ΙΙ και φέρει τον τίτλο «Αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων», ορίζει στις παραγράφους 3 και 4 τα εξής:

«3. Η αξιολόγηση της αίτησης διεθνούς προστασίας θα πρέπει να γίνεται σε εξατομικευμένη βάση και να περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση:

α) όλων των συναφών στοιχείων που σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής κατά τον χρόνο λήψης απόφασης σχετικά με την αίτηση, συμπεριλαμβανομένων των νόμων και των κανονισμών στη χώρα καταγωγής και του τρόπου εφαρμογής τους·

β) των συναφών δηλώσεων και εγγράφων που υπέβαλε ο αιτών, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων σχετικά με το εάν ο αιτών έχει ήδη ή ενδέχεται να υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη·

γ) της ατομικής κατάστασης και των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένων παραγόντων όπως το προσωπικό ιστορικό, το φύλο και η ηλικία, ούτως ώστε να εκτιμηθεί εάν, βάσει των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος, οι πράξεις στις οποίες έχει ήδη ή θα μπορούσε να εκτεθεί ισοδυναμούν με δίωξη ή σοβαρή βλάβη·

[…]

4. Το γεγονός ότι ο αιτών έχει ήδη υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη ή άμεσες απειλές τέτοιας δίωξης ή βλάβης αποτελεί σοβαρή ένδειξη ότι είναι βάσιμος ο φόβος του αιτούντος ότι θα υποστεί δίωξη ή ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης, εκτός εάν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι για να πιστεύει κανείς ότι η εν λόγω δίωξη ή σοβαρή βλάβη δεν θα επαναληφθεί.»

10 Το άρθρο 6 της ίδιας οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Υπεύθυνοι δίωξης ή σοβαρής βλάβης», προβλέπει τα εξής:

«Στους υπεύθυνους δίωξης ή σοβαρής βλάβης συμπεριλαμβάνονται:

α) το κράτος·

β) ομάδες ή οργανώσεις που ελέγχουν το κράτος ή σημαντικό μέρος του εδάφους του κράτους·

γ) μη κρατικοί υπεύθυνοι, εάν μπορεί να καταδειχθεί ότι οι υπεύθυνοι που αναφέρονται υπό στοιχεία α) και β), περιλαμβανομένων των διεθνών οργανισμών, δεν είναι σε θέση ή δεν επιθυμούν να παράσχουν προστασία κατά της δίωξης ή της σοβαρής βλάβης, όπως ορίζεται με το άρθρο 7.»

11 Το άρθρο 7 της οδηγίας 2011/95, το οποίο επιγράφεται «Υπεύθυνοι προστασίας», έχει ως ακολούθως:

«1. Η προστασία κατά της δίωξης ή της σοβαρής βλάβης μπορεί να παρέχεται μόνο από:

α) το κράτος· ή

β) ομάδες ή οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων διεθνών οργανισμών, που ελέγχουν το κράτος ή σημαντικό μέρος του εδάφους του κράτους,

υπό την προϋπόθεση ότι επιθυμούν να προσφέρουν προστασία σύμφωνα με την παράγραφο 2 και είναι σε θέση να το πράξουν.

2. Η προστασία κατά της δίωξης ή της σοβαρής βλάβης πρέπει να είναι αποτελεσματική και μη προσωρινή. Η προστασία αυτή παρέχεται κατά κανόνα όταν οι υπεύθυνοι της παραγράφου 1 στοιχεία α) και β) λαμβάνουν εύλογα μέτρα για να αποτρέψουν τη δίωξη ή την πρόκληση σοβαρής βλάβης, μεταξύ άλλων με τη λειτουργία αποτελεσματικού νομικού συστήματος για τον εντοπισμό, την ποινική δίωξη και τον κολασμό πράξεων που συνιστούν δίωξη ή σοβαρή βλάβη, και όταν ο αιτών έχει πρόσβαση στην προστασία αυτή.

[…]»

12 Το άρθρο 9 της οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Πράξεις δίωξης», ορίζει τα εξής:

«1. Μία πράξη για να θεωρηθεί ως πράξη δίωξης κατά την έννοια του άρθρου 1Α της σύμβασης της Γενεύης πρέπει:

α) να είναι αρκούντως σοβαρή λόγω της φύσης ή της επανάληψής της ώστε να συνιστά σοβαρή παραβίαση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ειδικά των δικαιωμάτων από τα οποία δεν χωρεί παρέκκλιση βάσει του άρθρου 15 παράγραφος 2 της ευρωπαϊκής σύμβασης για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών[, η οποία υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ)]· ή

β) να αποτελεί σώρευση διαφόρων μέτρων συμπεριλαμβανομένων παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η οποία να είναι αρκούντως σοβαρή ούτως ώστε να θίγεται ένα άτομο κατά τρόπο αντίστοιχο με τον αναφερόμενο στο στοιχείο α).

2. Οι πράξεις που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως πράξεις δίωξης σύμφωνα με την παράγραφο 1 μπορούν μεταξύ άλλων να έχουν τη μορφή:

α) πράξεων σωματικής ή ψυχικής βίας, συμπεριλαμβανομένων πράξεων σεξουαλικής βίας·

[…]

στ) πράξεων που στοχεύουν το φύλο […].

3. Σύμφωνα με το άρθρο 2 στοιχείο δ) πρέπει να υπάρχει συσχετισμός μεταξύ των λόγων που αναφέρονται στο άρθρο 10 και των πράξεων δίωξης όπως ορίζονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου ή της έλλειψης προστασίας κατά των πράξεων αυτών.»

13 Κατά το άρθρο 10 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Λόγοι δίωξης»:

«1. Κατά την αξιολόγηση των λόγων της δίωξης, τα κράτη μέλη λαμβάνουν υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία:

[…]

δ) η ομάδα θεωρείται ως ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα όταν, μεταξύ άλλων:

– τα μέλη της ομάδας αυτής έχουν κοινά εγγενή χαρακτηριστικά ή κοινό ιστορικό παρελθόν το οποίο δεν μπορεί να μεταβληθεί ή έχουν από κοινού χαρακτηριστικά ή πεποιθήσεις τόσο θεμελιώδους σημασίας για την ταυτότητα ή τη συνείδηση ώστε ένα πρόσωπο να μην πρέπει να αναγκάζεται να τις αποκηρύξει και

– η ομάδα έχει ιδιαίτερη ταυτότητα στην οικεία χώρα, διότι γίνεται αντιληπτή ως διαφορετική ομάδα από τον περιβάλλοντα κοινωνικό χώρο.

Ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής μια ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα μπορεί να περιλαμβάνει ομάδα που βασίζεται στο κοινό χαρακτηριστικό του γενετήσιου προσανατολισμού. Ο γενετήσιος προσανατολισμός δεν μπορεί να νοηθεί ως περιλαμβάνων πράξεις θεωρούμενες αξιόποινες κατά το εθνικό δίκαιο των κρατών μελών. Λαμβάνονται δεόντως υπόψη πτυχές συνδεόμενες με το φύλο, συμπεριλαμβανόμενης της ταυτότητας του φύλου, κατά τον καθορισμό της ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας ή τον προσδιορισμό χαρακτηριστικού αυτής της ομάδας·

[…]

2. Κατά την αξιολόγηση του βασίμου του φόβου του αιτούντος ότι θα υποστεί δίωξη, δεν ασκεί επιρροή το εάν ο αιτών χαρακτηρίζεται πράγματι από το […] κοινωνικό […] στοιχείο, το οποίο προκαλεί τη δίωξη, υπό την προϋπόθεση ότι το χαρακτηριστικό αυτό του αποδίδεται από τον δράστη της δίωξης.»

14 Το άρθρο 13 της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα», προβλέπει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη χορηγούν το καθεστώς πρόσφυγα σε υπηκόους τρίτων χωρών ή σε ανιθαγενείς που πληρούν τις οικείες προϋποθέσεις σύμφωνα με τα κεφάλαια ΙΙ και ΙΙΙ.»

15 Το άρθρο 15 της οδηγίας 2011/95, το οποίο φέρει τον τίτλο «Σοβαρή βλάβη», ορίζει τα εξής:

«Η σοβαρή βλάβη συνίσταται σε:

α) θανατική ποινή ή εκτέλεση· ή

β) βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία του αιτούντος στη χώρα καταγωγής του· […]

[…]».

16 Το άρθρο 18 της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Χορήγηση του καθεστώτος επικουρικής προστασίας», έχει ως ακολούθως:

«Τα κράτη μέλη χορηγούν καθεστώς επικουρικής προστασίας σε υπηκόους τρίτων χωρών ή σε ανιθαγενείς που πληρούν τις οικείες προϋποθέσεις σύμφωνα με τα κεφάλαια II και V.»

Το βουλγαρικό δίκαιο

17 Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως συνάγεται ότι το άρθρο 8, παράγραφοι 1, 3 έως 5 και 7, του Zakon za ubezhishteto i bezhantsite (νόμου περί ασύλου και προσφύγων, στο εξής: ZUB) μεταφέρει στη βουλγαρική έννομη τάξη το άρθρο 2, στοιχείο δ′, καθώς και τα άρθρα 6, 7 και 9 της οδηγίας 2011/95, το δε άρθρο 9, παράγραφος 1, του ως άνω νόμου μεταφέρει στο βουλγαρικό δίκαιο το άρθρο 15 της οδηγίας αυτής.

18 Η παράγραφος 1, σημείο 5, των συμπληρωματικών διατάξεων του ZUB, όπως ισχύει από τις 16 Οκτωβρίου 2015 (DV αριθ. 80 του 2015), διευκρινίζει ότι «[ο]ι έννοιες “της φυλής, της θρησκείας, της ιθαγένειας, της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας και των πολιτικών πεποιθήσεων” νοούνται υπό την έννοια της [Συμβάσεως της Γενεύης] και του άρθρου 10, παράγραφος 1, της οδηγίας [2011/95]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

19 Η WS είναι διαζευγμένη Τουρκάλα υπήκοος, κουρδικής καταγωγής και μουσουλμανικού (σουνιτικού) θρησκεύματος. Τον Ιούνιο του 2018 αφίχθη νομίμως στη Βουλγαρία. Στη συνέχεια, μετέβη στο Βερολίνο (Γερμανία) όπου διέμενε μέλος της οικογένειάς της και όπου υπέβαλε αίτηση για την παροχή διεθνούς προστασίας. Με την από 28 Φεβρουαρίου 2019 απόφαση της DAB, η οποία εξεδόθη κατόπιν σχετικού αιτήματος των γερμανικών αρχών, οι βουλγαρικές αρχές δέχθηκαν να επανεξετάσουν την περίπτωση της WS όσον αφορά την αίτησή της για την παροχή διεθνούς προστασίας.

20 Κατά τις τρεις συνεντεύξεις που διεξήγαγε η DAB τον Οκτώβριο του 2019, η WS δήλωσε ότι, στην ηλικία των δεκαέξι ετών, είχε εξαναγκασθεί στη σύναψη γάμου, από τον οποίο απέκτησε τρεις θυγατέρες. Δήλωσε επίσης ότι, κατά τη διάρκεια του συζυγικού βίου, ο σύζυγός της είχε βιαιοπραγήσει εις βάρος της, η δε η βιολογική της οικογένεια, μολονότι είχε επίγνωση της κατάστασης αυτής, δεν την είχε βοηθήσει. Η WS εγκατέλειψε τη συζυγική εστία τον Σεπτέμβριο του 2016 και το 2017 συνήψε θρησκευτικό γάμο με άλλον άνδρα με τον οποίο απέκτησε έναν υιό τον Μάιο του 2018. Αφού εγκατέλειψε την Τουρκία, έλαβε επίσημα διαζύγιο από τον πρώτο της σύζυγο τον Σεπτέμβριο του 2018, παρά τις αντιρρήσεις του. Για τους λόγους αυτούς, η WS δήλωσε ότι φοβόταν ότι η οικογένειά της θα τη δολοφονούσε εάν επέστρεφε στην Τουρκία.

21 Ενώπιον της DAB, η WS προσκόμισε την απόφαση διαζυγίου που εξέδωσε το αρμόδιο τουρκικό πρωτοδικείο και η οποία είχε τελεσιδικήσει, καθώς και την έγκληση που είχε υποβάλει τον Ιανουάριο του 2017 στην εισαγγελία του Torbali (Τουρκία) κατά του συζύγου της, της βιολογικής της οικογένειας και της οικογένειας του συζύγου της, βάσει της οποίας στις

9 Ιανουαρίου 2017 συντάχθηκε πρακτικό στο οποίο καταγράφονταν τα απειλητικά τηλεφωνικά μηνύματα που της είχε αποστείλει ο σύζυγός της. Προσκόμισε επίσης την από 30 Ιουνίου 2017 απόφαση την οποία εξέδωσε τουρκικό δικαστήριο και με την οποία αποφασίστηκε η φιλοξενία της σε δομή για γυναίκες που είναι θύματα βίας, στην οποία δεν ένιωθε, όπως δήλωσε, ασφαλής.

22 Με απόφαση της 21ης Μαΐου 2020, ο πρόεδρος της DAB απέρριψε την αίτηση για την παροχή διεθνούς προστασίας που είχε υποβάλει η WS εκτιμώντας, αφενός, ότι οι λόγοι τους οποίους επικαλέστηκε προκειμένου να εγκαταλείψει την Τουρκία, και ιδίως οι πράξεις ενδοοικογενειακής βίας ή οι απειλές θανάτου εκ μέρους του συζύγου της και μελών της βιολογικής της οικογένειας, δεν ήταν κρίσιμοι για τους σκοπούς της χορήγησης του καθεστώτος αυτού, στο μέτρο που δεν μπορούσαν να συσχετισθούν με κανέναν από τους λόγους δίωξης που προβλέπονται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του ZUB. Επιπλέον, η WS δεν είχε ισχυρισθεί ότι υπέστη πράξεις δίωξης λόγω του φύλου της.

23 Αφετέρου, ο πρόεδρος της DAB αρνήθηκε να της χορηγήσει το καθεστώς επικουρικής προστασίας. Εκτίμησε ότι στην περίπτωση της WS δεν πληρούνταν οι απαιτούμενες προς τούτο προϋποθέσεις, στο μέτρο που «ούτε οι επίσημες αρχές ούτε ορισμένες ομάδες είχαν προβεί εις βάρος της αιτούσας σε πράξεις που το κράτος δεν είναι σε θέση να ελέγξει» και που η ίδια «είχε υποστεί εγκληματικές επιθέσεις για τις οποίες δεν είχε ενημερώσει την αστυνομία ούτε είχε υποβάλει έγκληση, επιπλέον δε εγκατέλειψε νομίμως την Τουρκία».

24 Με απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2020, η οποία επικυρώθηκε από το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Βουλγαρία) με απόφαση της 9ης Μαρτίου 2021 και κατέστη ως εκ τούτου αμετάκλητη, το Administrativen sad Sofia-grad (διοικητικό πρωτοδικείο Σόφιας, Βουλγαρία) απέρριψε την προσφυγή που είχε ασκήσει η WS κατά της αποφάσεως περί της οποίας έγινε λόγος στη σκέψη 22 της παρούσας αποφάσεως.

25 Στις 13 Απριλίου 2021, η WS υπέβαλε, επί τη βάσει νέων αποδεικτικών στοιχείων, νέα αίτηση για την παροχή διεθνούς προστασίας, επικαλούμενη βάσιμο φόβο για δίωξη εις βάρος της από μη κρατικούς υπευθύνους λόγω της ιδιότητάς της ως μέλους «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας», ήτοι της ομάδας των γυναικών που έχουν υποστεί ενδοοικογενειακή βία καθώς και των γυναικών που ενδέχεται να αποτελέσουν θύματα «εγκλημάτων τιμής». Ισχυρίστηκε ότι το τουρκικό κράτος δεν είναι ικανό να την προστατεύσει έναντι των εν λόγω μη κρατικών υπευθύνων καθώς και ότι η επαναπροώθησή της στην Τουρκία θα την εξέθετε στον κίνδυνο να αποτελέσει θύμα «εγκλήματος τιμής» ή να εξαναγκασθεί στη σύναψη γάμου κατά παράβαση των άρθρων 2 και 3 της ΕΣΔΑ.

26 Προς στήριξη της αιτήσεως αυτής, η WS προσκόμισε, ως νέο αποδεικτικό στοιχείο, απόφαση την οποία εξέδωσε τουρκικό ποινικό δικαστήριο και με την οποία ο πρώην σύζυγός της καταδικάσθηκε σε στερητική της ελευθερίας ποινή πέντε μηνών λόγω του ότι κρίθηκε ότι είχε τελέσει το αδίκημα της απειλής εις βάρος της τον Σεπτέμβριο του 2016. Λαμβανομένων υπόψη της απουσίας προηγούμενων καταδικών, διαφόρων ατομικών περιστάσεων καθώς και του γεγονότος ότι ο κατηγορούμενος δέχθηκε την ποινή, η επιβληθείσα ποινή δόθηκε με αναστολή υπό επιτήρηση για πέντε έτη. Η WS επισύναψε στην εν λόγω αίτηση άρθρα δημοσιευθέντα το 2021 στην εφημερίδα Deutsche Welle, τα οποία έκαναν λόγο για βίαιες δολοφονίες γυναικών στην Τουρκία. Επιπλέον, η WS επικαλέστηκε ως νέα περίσταση την αποχώρηση της Δημοκρατίας της Τουρκίας από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης τον Μάρτιο του 2021.

27 Με απόφαση της 5ης Μαΐου 2021, η DAB αρνήθηκε να κινήσει εκ νέου τη διαδικασία για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας κατόπιν της νέας αίτησης της WS, με την αιτιολογία ότι η WS δεν είχε επικαλεστεί κανένα νέο σημαντικό στοιχείο σχετικά με την προσωπική της κατάσταση ή τη χώρα καταγωγής της. Η DAB υπογράμμισε ότι οι τουρκικές αρχές την είχαν επανειλημμένως βοηθήσει και την είχαν ενημερώσει ότι ήταν έτοιμες να τη συνδράμουν με κάθε νόμιμο μέσο.

28 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει εκ προοιμίου ότι, μολονότι η νέα αίτηση διεθνούς προστασίας την οποία υπέβαλε η WS απερρίφθη ως απαράδεκτη, προκειμένου να είναι σε θέση να κρίνει εάν η WS προσκόμισε στοιχεία ή νέα πραγματικά περιστατικά που δικαιολογούσαν τη χορήγηση διεθνούς προστασίας είναι αναγκαία η ερμηνεία των ουσιαστικού δικαίου προϋποθέσεων που διέπουν τη χορήγηση του καθεστώτος αυτού.

29 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ουδέποτε απεφάνθη το Δικαστήριο επί των ζητημάτων που εγείρονται στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως και που «σχετίζ[ονται] με τη βία κατά των γυναικών με βάση το φύλο, με τη μορφή της άσκησης ενδοοικογενειακής βίας και του κινδύνου διάπραξης εγκλήματος τιμής, ως λόγο για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας». Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν αρκεί το βιολογικό ή κοινωνικό φύλο προκειμένου να διαπιστωθεί ότι μια γυναίκα, η οποία είναι θύμα τέτοιων βίαιων συμπεριφορών, έχει την ιδιότητα μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας αποτελούσα λόγο δίωξης κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/95 και εάν οι πράξεις δίωξης, συμπεριλαμβανομένων των πράξεων ενδοοικογενειακής βίας, μπορούν να αποτελούν καθοριστικό στοιχείο για την προβολή της ομάδας αυτής στην κοινωνία.

30 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, κατ' αρχάς, εάν, για τους σκοπούς της ερμηνείας της εν λόγω διάταξης και λαμβανομένης υπόψη της αιτιολογικής σκέψης 17 της οδηγίας 2011/95, πρέπει να ληφθούν υπόψη η CEDAW και η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, μολονότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στη δεύτερη.

31 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι οι πράξεις που απαριθμούνται στα άρθρα 34 έως 40 της Συμβάσεως της Κωνσταντινούπολης, ήτοι ιδίως η σωματική ή σεξουαλική βία, ο αναγκαστικός γάμος ή η παρενόχληση, εμπίπτουν στις περιπτώσεις βίας κατά των γυναικών με βάση το φύλο, οι οποίες παρατίθενται κατά μη εξαντλητικό τρόπο στην αιτιολογική σκέψη 30 της οδηγίας 2011/95 και δύνανται να χαρακτηρισθούν ως «πράξεις δίωξης» κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχεία α′ και στ′, της οδηγίας αυτής.

32 Εν συνεχεία, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται σε σχέση με την ερμηνεία του άρθρου 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 στην περίπτωση που αυτουργοί των πράξεων δίωξης με βάση το φύλο οι οποίες έχουν τη μορφή άσκησης ενδοοικογενειακής βίας είναι μη κρατικοί υπεύθυνοι, κατά την έννοια του άρθρου 6, στοιχείο γ′, της οδηγίας αυτής. Ερωτά, ειδικότερα, εάν ο απαιτούμενος από το άρθρο 9, παράγραφος 3, «συσχετισμός» προϋποθέτει την αναγνώριση εκ μέρους των μη κρατικών υπευθύνων ότι οι πράξεις δίωξης τις οποίες διαπράττουν καθορίζονται από το βιολογικό ή κοινωνικό φύλο των θυμάτων.

33 Τέλος, εάν δεν διαπιστωθεί ότι γυναίκα η οποία είναι θύμα ενδοοικογενειακής βίας και η οποία διατρέχει τον κίνδυνο να αποτελέσει θύμα εγκλήματος τιμής έχει την ιδιότητα μέλους «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας», κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/95, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η WS θα μπορεί να επαναπροωθηθεί προς τη χώρα καταγωγής της μόνον εφόσον κριθεί ότι με αυτόν τον τρόπο δεν θα εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο να υποστεί «σοβαρή βλάβη», κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο στ′, της οδηγίας αυτής. Στο πλαίσιο αυτό, ερωτά, ειδικότερα, εάν ο κίνδυνος να αποτελέσει θύμα

«εγκλήματος τιμής» συνιστά πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης ο οποίος εμπίπτει στο άρθρο 15, στοιχείο α′, της οδηγίας, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 2 της ΕΣΔΑ, ή στο άρθρο 15, στοιχείο β′, της οδηγίας, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ.

34 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Administrativen sad Sofia-grad (διοικητικό πρωτοδικείο Σόφιας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Προκειμένου να χαρακτηριστεί η έμφυλη βία κατά των γυναικών ως λόγος παροχής διεθνούς προστασίας κατά την έννοια της [Συμβάσεως της Γενεύης] και της [οδηγίας 2011/95], έχουν εφαρμογή, συμφώνως προς την αιτιολογική σκέψη 17 της οδηγίας 2011/95, οι ορισμοί που περιέχονται στη [CEDAW] και στη [Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης] ή η έμφυλη βία κατά των γυναικών, ως λόγος παροχής διεθνούς προστασίας κατά την έννοια [της οδηγίας 2011/95], έχει αυτοτελή έννοια η οποία διαφέρει από την έννοια που έχει στις εν λόγω διεθνείς Συνθήκες;

2) Σε περίπτωση ισχυρισμού περί ασκήσεως έμφυλης βίας κατά γυναικών, πρέπει, για τη διαπίστωση της ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας ως λόγου δίωξης σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/95, να λαμβάνεται υπόψη αποκλειστικώς και μόνον το βιολογικό ή κοινωνικό φύλο του θύματος της δίωξης (βία κατά γυναίκας, απλώς και μόνον διότι είναι γυναίκα), οι δε συγκεκριμένες μορφές/πράξεις/ενέργειες δίωξης, όπως απαριθμούνται κατά τρόπο μη εξαντλητικό στην αιτιολογική σκέψη 30 της εν λόγω οδηγίας, μπορούν να αποτελούν καθοριστικό στοιχείο για την "προβολή της ομάδας στην κοινωνία", δηλαδή το διακριτικό χαρακτηριστικό της ομάδας αυτής, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής, ή οι πράξεις αυτές αφορούν μόνον τις πράξεις δίωξης που προβλέπονται στο άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχεία α′ και στ′, της [οδηγίας 2011/95];

3) Στην περίπτωση που η αιτούσα προστασία επικαλείται έμφυλη βία με τη μορφή ενδοοικογενειακής βίας, συνιστά το βιολογικό ή κοινωνικό φύλο επαρκή λόγο για τη διαπίστωση της ιδιότητας του μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της [οδηγίας 2011/95] ή πρέπει να καθοριστεί ένα πρόσθετο κριτήριο διαφοροποίησης της ομάδας, σύμφωνα με την κατά γράμμα ερμηνεία της διατάξεως αυτής, η οποία ορίζει τις προϋποθέσεις σωρευτικά και τις πτυχές που συνδέονται με το φύλο διαζευκτικά;

4) Σε περίπτωση ισχυρισμού περί ασκήσεως έμφυλης βίας με τη μορφή ενδοοικογενειακής βίας από μη κρατικό υπεύθυνο δίωξης κατά την έννοια του άρθρου 6, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2011/95, έχει το άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 την έννοια ότι για τη στοιχειοθέτηση της αιτιώδους συνάφειας αρκεί να υφίσταται σχέση μεταξύ των λόγων δίωξης που προβλέπονται στο άρθρο 10 [της οδηγίας αυτής] και των πράξεων δίωξης κατά [το άρθρο 9,] παράγραφος 1, [της εν λόγω οδηγίας] ή ότι πρέπει υποχρεωτικά να διαπιστώνεται η έλλειψη προστασίας έναντι των προβαλλόμενων πράξεων δίωξης, ή μήπως η σχέση αυτή υφίσταται στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι μη κρατικοί υπεύθυνοι δίωξης δεν θεωρούν ότι αυτές καθεαυτές οι επιμέρους πράξεις δίωξης/βίας συνδέονται με το φύλο του διωκόμενου προσώπου;

5) Μπορεί η πραγματική απειλή διάπραξης [εγκλήματος] τιμής σε περίπτωση ενδεχόμενης επαναπροώθησης στη χώρα καταγωγής να δικαιολογήσει τη χορήγηση καθεστώτος επικουρικής προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 15, στοιχείο α′, της οδηγίας 2011/95, σε συνδυασμό με το άρθρο 2 της ΕΣΔΑ […], εφόσον πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις γι' αυτό, ή πρέπει η εν λόγω απειλή να χαρακτηριστεί ως "βλάβη" κατά την έννοια του άρθρου 15, στοιχείο β′, της [οδηγίας 2011/95], σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, όπως ερμηνεύεται από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο πλαίσιο συνολικής αξιολόγησης του κινδύνου τέλεσης και άλλων πράξεων έμφυλης βίας, ή μήπως αρκεί για τη χορήγηση καθεστώτος επικουρικής προστασίας το γεγονός ότι ο αιτών, βάσει υποκειμενικής εκτίμησης, αρνείται να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της χώρας καταγωγής του;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου, του δευτέρου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

35 Με τα πρώτα τρία προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί εάν το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/95 έχει την έννοια ότι, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής τους, μπορεί να θεωρηθεί ότι οι γυναίκες της χώρας αυτής έχουν, στο σύνολό τους, την ιδιότητα μέλους «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας» αποτελούσα «λόγο δίωξης» ικανό να οδηγήσει στην αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα σε αυτές ή εάν, προκειμένου να θεωρηθούν ως μέλη της ομάδας αυτής, πρέπει να έχουν ένα πρόσθετο κοινό χαρακτηριστικό.

36 Προκαταρκτικώς, από τις αιτιολογικές σκέψεις 4 και 12 της οδηγίας 2011/95 προκύπτει ότι η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων και ότι η οδηγία αυτή εκδόθηκε, μεταξύ άλλων, προκειμένου όλα τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν κοινά κριτήρια για τον προσδιορισμό των προσώπων που χρήζουν όντως διεθνούς προστασίας [απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Στρατιωτική θητεία και άσυλο), C-238/19, EU:C:2020:945, σκέψη 19].

37 Οι διατάξεις της οδηγίας 2011/95 πρέπει, ως εκ τούτου, να ερμηνεύονται όχι μόνον υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας και του σκοπού της, αλλά και τηρουμένων της Σύμβασης της Γενεύης και των κατά το άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ λοιπών συναφών συμβάσεων. Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 17 της οδηγίας 2011/95, στις συμβάσεις αυτές συγκαταλέγονται και εκείνες που απαγορεύουν τις διακρίσεις όσον αφορά τη μεταχείριση των προσώπων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της ίδιας οδηγίας [πρβλ. αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, σκέψη 23, και της 19ης Νοεμβρίου 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Στρατιωτική θητεία και άσυλο), C-238/19, EU:C:2020:945, σκέψη 20].

38 Στο πλαίσιο αυτό, λαμβανομένης υπόψη της αποστολής την οποία η Σύμβαση της Γενεύης αναθέτει στην Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες (HCR), τα έγγραφα που εκδίδει έχουν ιδιαίτερη σημασία [πρβλ. αποφάσεις της 23ης Μαΐου 2019, Bilali, C-720/17, EU:C:2019:448, σκέψη 57, και της 12ης Ιανουαρίου 2023, Migracijos departamentas (Λόγοι δίωξης αναγόμενοι σε πολιτικές πεποιθήσεις), C-280/21, EU:C:2023:13, σκέψη 27].

39 Κατά το άρθρο 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/95, το οποίο επαναλαμβάνει το γράμμα του άρθρου 1, τμήμα Α, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Γενεύης, ως «πρόσφυγας» νοείται, μεταξύ άλλων, ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου δίωξης λόγω φυλής,

θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας. Το άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/95 απαριθμεί ορισμένα στοιχεία τα οποία πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα κράτη μέλη για καθέναν από τους πέντε λόγους δίωξης που είναι ικανοί να οδηγήσουν στην αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα.

40 Όσον αφορά, ειδικότερα, τον λόγο δίωξης που έγκειται στην «ιδιότητα μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας», από το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, πρώτο εδάφιο, προκύπτει ότι η ομάδα θεωρείται ως «ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα» εφόσον πληρούνται σωρευτικώς δύο προϋποθέσεις. Πρώτον, τα μέλη της ομάδας αυτής πρέπει να έχουν τουλάχιστον ένα από τα εξής τρία αναγνωριστικά στοιχεία, ήτοι «κοινά εγγενή χαρακτηριστικά», «κοινό ιστορικό παρελθόν το οποίο δεν μπορεί να μεταβληθεί» ή «από κοινού χαρακτηριστικά ή πεποιθήσεις τόσο θεμελιώδους σημασίας για την ταυτότητα ή τη συνείδηση ώστε ένα πρόσωπο να μην πρέπει να αναγκάζεται να τις αποκηρύξει». Δεύτερον, η ομάδα αυτή πρέπει να έχει «ιδιαίτερη ταυτότητα» στη χώρα καταγωγής «διότι γίνεται αντιληπτή ως διαφορετική ομάδα από τον περιβάλλοντα κοινωνικό χώρο».

41 Επιπλέον, το δεύτερο εδάφιο του εν λόγω άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, διευκρινίζει, μεταξύ άλλων, ότι «[λ]αμβάνονται δεόντως υπόψη πτυχές συνδεόμενες με το φύλο, συμπεριλαμβανόμενης της ταυτότητας του φύλου, κατά τον καθορισμό της ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας ή τον προσδιορισμό χαρακτηριστικού αυτής της ομάδας». Η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 30 της οδηγίας 2011/95, σύμφωνα με την οποία η ταυτότητα του φύλου μπορεί να σχετίζεται με ορισμένες νομικές παραδόσεις και έθιμα, που οδηγούν επί παραδείγματι σε ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων, υποχρεωτική στείρωση ή υποχρεωτική αποβολή.

42 Επιπλέον, το σημείο 30 των κατευθυντήριων οδηγιών της HCR για τη διεθνή προστασία αριθ. 1, σχετικά με τη δίωξη λόγω γένους στα πλαίσια ερμηνείας του άρθρου 1, τμήμα Α, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Γενεύης, διευκρινίζει, όσον αφορά την έννοια της «κοινωνικής ομάδας» που αναφέρεται στη σύμβαση αυτή και ορίζεται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/95, ότι «το φύλο μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της κατηγορίας της κοινωνικής ομάδας. Οι γυναίκες αποτελούν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα κοινωνικής υπο-ομάδας που καθορίζεται από έμφυτα και ανεπίδεκτα αλλαγής γνωρίσματα και συχνά απολαμβάνουν μεταχείριση διαφορετική από αυτή των αντρών. […] Τα χαρακτηριστικά τους τις ξεχωρίζουν ως κοινωνική ομάδα και σε κάποιες χώρες υπομένουν διαφορετικά κριτήρια και επίπεδο μεταχείρισης.»

43 Η απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο πρέπει να δοθεί υπό το πρίσμα των ως άνω προκαταρκτικών διευκρινίσεων.

44 Πρώτον, λαμβανομένων υπόψη των αμφιβολιών που εγείρει το αιτούν δικαστήριο ως προς το κατά πόσον η CEDAW και η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης είναι κρίσιμες για την ερμηνεία του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/95, διευκρινίζεται, αφενός, ότι η Ένωση δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στη CEDAW, πλην όμως η σύμβαση έχει κυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη. Επομένως, η CEDAW συγκαταλέγεται στις συναφείς συμβάσεις περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και οι οποίες πρέπει να τηρούνται κατά την ερμηνεία της οδηγίας 2011/95 και ιδίως του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, αυτής.

45 Προσέτι, κατά την αιτιολογική σκέψη 17 της οδηγίας 2011/95, όσον αφορά τη μεταχείριση των προσώπων που εμπίπτουν στην οδηγία αυτή, τα κράτη μέλη δεσμεύονται από υποχρεώσεις που υπέχουν από πράξεις διεθνούς δικαίου στις οποίες είναι μέρη, συμπεριλαμβανομένων συγκεκριμένα εκείνων που απαγορεύουν τις διακρίσεις, όπως είναι η CEDAW. Η επιτροπή για την εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών, στην οποία ανατέθηκε η εποπτεία της εφαρμογής της CEDAW, διευκρίνισε ότι η σύμβαση αυτή ενισχύει και συμπληρώνει το διεθνές καθεστώς νομικής προστασίας που εφαρμόζεται στις γυναίκες και στα κορίτσια, συμπεριλαμβανομένου του πλαισίου σχετικά με τους πρόσφυγες.

46 Αφετέρου, όσον αφορά τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, η οποία είναι δεσμευτική για την Ένωση από την 1η Οκτωβρίου 2023, υπογραμμίζεται ότι η σύμβαση αυτή καθορίζει ορισμένες υποχρεώσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 78, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, το οποίο εξουσιοδοτεί τον νομοθέτη της Ένωσης να λαμβάνει μέτρα σχετικά με τη θέσπιση κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, όπως είναι η οδηγία 2011/95 [πρβλ. γνωμοδότηση 1/19 (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), της 6ης Οκτωβρίου 2021, EU:C:2021:832, σημεία 294, 302 και 303]. Συνακόλουθα, στο μέτρο που η σύμβαση αυτή συνδέεται κατά κάποιον τρόπο με το άσυλο και τη μη επαναπροώθηση συγκαταλέγεται, και αυτή, στις συναφείς συμβάσεις περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

47 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι διατάξεις της οδηγίας 2011/95, και δη το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', αυτής, πρέπει να ερμηνεύονται τηρουμένης της Συμβάσεως της Κωνσταντινούπολης, και τούτο ακόμη και αν ορισμένα κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων και η Δημοκρατία της Βουλγαρίας, δεν την έχουν κυρώσει.

48 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, αφενός, το άρθρο 60, παράγραφος 1, της Συμβάσεως της Κωνσταντινούπολης ορίζει ότι η βασιζόμενη στο φύλο βία κατά των γυναικών πρέπει να αναγνωρισθεί ως μορφή δίωξης υπό την έννοια του άρθρου 1, τμήμα Α, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Γενεύης. Αφετέρου, το εν λόγω άρθρο 60, παράγραφος 2, επιβάλλει στα μέρη να διασφαλίζουν ότι καθένας από τους λόγους δίωξης που προβλέπονται στη Σύμβαση της Γενεύης πρέπει να ερμηνεύεται λαμβανομένου υπόψη του φύλου και ότι, οσάκις στοιχειοθετείται ότι ο φόβος δίωξης οφείλεται σε έναν ή περισσότερους από τους παραπάνω λόγους, πρέπει να χορηγείται στους αιτούντες άσυλο καθεστώς πρόσφυγα.

49 Δεύτερον, όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση για τον χαρακτηρισμό μιας ομάδας ως «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας», η οποία προβλέπεται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2011/95 και υπομνήσθηκε στη σκέψη 40 της παρούσας αποφάσεως, ήτοι το να έχουν τα μέλη της τουλάχιστον ένα από τα τρία αναγνωριστικά στοιχεία που αναφέρονται στη διάταξη αυτή, επισημαίνεται ότι το ανήκειν στο γυναικείο φύλο συνιστά ένα εγγενές χαρακτηριστικό και, ως εκ τούτου, αρκεί για να μπορεί να γίνει δεκτό ότι πληρούται η εν λόγω προϋπόθεση.

50 Τούτο δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να μπορούν επίσης να θεωρηθούν ως μέλη «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας», κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 2011/95, γυναίκες οι οποίες έχουν ένα πρόσθετο κοινό χαρακτηριστικό όπως, επί παραδείγματι, ένα άλλο εγγενές χαρακτηριστικό ή κοινό ιστορικό παρελθόν το οποίο δεν μπορεί να μεταβληθεί, φερ' ειπείν μια ιδιάζουσα οικογενειακή κατάσταση, ή ακόμη από κοινού χαρακτηριστικά ή πεποιθήσεις τόσο θεμελιώδους σημασίας για την ταυτότητα ή τη συνείδηση ώστε να μην πρέπει οι γυναίκες αυτές να αναγκάζονται να τις αποκηρύξουν.

51 Υπό το πρίσμα των πληροφοριών που περιέχονται στην απόφαση περί παραπομπής, επισημαίνεται ειδικότερα ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι γυναίκες οι οποίες διέφυγαν προκειμένου να μην εξαναγκασθούν στη σύναψη γάμου ή έγγαμες γυναίκες οι οποίες εγκατέλειψαν τη συζυγική τους εστία έχουν, ως εκ του γεγονότος αυτού, «κοινό ιστορικό παρελθόν το οποίο δεν μπορεί να μεταβληθεί», κατά την έννοια της εν λόγω διάταξης.

52 Τρίτον, όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση για τον χαρακτηρισμό μιας ομάδας ως «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας», η οποία σχετίζεται με την «ιδιαίτερη ταυτότητα» της ομάδας στη χώρα καταγωγής, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι είναι δυνατόν οι γυναίκες να γίνονται αντιληπτές με διαφορετικό τρόπο από τον περιβάλλοντα κοινωνικό χώρο και να αναγνωρισθεί, εξ αυτού του λόγου, ότι έχουν ιδιαίτερη ταυτότητα στον εν λόγω κοινωνικό χώρο, ιδίως λόγω των κοινωνικών, ηθικών ή νομικών κανόνων που επικρατούν στη χώρα καταγωγής τους.

53 Η δεύτερη αυτή προϋπόθεση για τον χαρακτηρισμό μιας ομάδας ως «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας» πληρούται και στην περίπτωση γυναικών οι οποίες έχουν ένα πρόσθετο κοινό χαρακτηριστικό, όπως, παραδείγματος χάριν, ένα εξ αυτών που μνημονεύονται στις σκέψεις 50 και 51 της παρούσας αποφάσεως, όταν οι κοινωνικοί, ηθικοί ή νομικοί κανόνες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής τους έχουν ως συνέπεια να γίνονται οι γυναίκες αυτές αντιληπτές με διαφορετικό τρόπο από τον περιβάλλοντα κοινωνικό χώρο λόγω αυτού του κοινού τους χαρακτηριστικού.

54 Στο πλαίσιο αυτό, διευκρινίζεται ότι εναπόκειται στο οικείο κράτος μέλος να καθορίσει ποιος περιβάλλων κοινωνικός χώρος είναι κρίσιμος προκειμένου να εκτιμηθεί εάν υφίσταται ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα. Ο κοινωνικός χώρος δύναται να συμπίπτει με το σύνολο του εδάφους της τρίτης χώρας καταγωγής του αιτούντος διεθνή προστασία ή να μην είναι τόσο ευρύς, παραδείγματος χάριν μπορεί να περιορίζεται σε τμήμα του εδάφους της ή σε μέρος μόνον του πληθυσμού της.

55 Τέταρτον, στο μέτρο που το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο εάν πράξεις όπως εκείνες που αναφέρονται στην αιτιολογική σκέψη 30 της οδηγίας 2011/95 μπορούν να ληφθούν υπόψη προκειμένου να εξακριβωθεί ότι μια «κοινωνική ομάδα» έχει ιδιαίτερη ταυτότητα, κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας αυτής, διευκρινίζεται ότι η ιδιότητα μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας πρέπει να διαπιστώνεται ανεξαρτήτως των πράξεων δίωξης τις οποίες ενδέχεται να υποστούν τα μέλη της ομάδας αυτής στη χώρα καταγωγής, όπως ορίζονται στο άρθρο 9 της οδηγίας.

56 Γεγονός παραμένει ότι το να υφίστανται κάποιου είδους διάκριση ή δίωξη πρόσωπα που έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό μπορεί να αποτελεί κρίσιμο στοιχείο όταν, προκειμένου να εξακριβωθεί εάν πληρούται η δεύτερη προϋπόθεση για τον χαρακτηρισμό μιας ομάδας ως «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας» που προβλέπεται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/95, πρέπει να διερευνηθεί εάν η επίμαχη ομάδα εμφανίζεται ως διακριτή ομάδα υπό το πρίσμα των κοινωνικών, ηθικών ή νομικών κανόνων που επικρατούν στην χώρα καταγωγής. Η ανωτέρω ερμηνεία επιρρωννύεται και από το σημείο 14 των κατευθυντήριων οδηγιών της HCR για τη διεθνή προστασία αριθ. 2, σχετικά με τη «συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα» στα πλαίσια του άρθρου 1, τμήμα Α, παράγραφος 2, της Συμβάσεως της Γενεύης.

57 Ως εκ τούτου, μπορεί να θεωρηθεί ότι οι γυναίκες, στο σύνολό τους, έχουν την ιδιότητα μέλους «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας», κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/95, οσάκις διαπιστώνεται ότι, λόγω του φύλου τους, εκτίθενται στη χώρα καταγωγής τους, σε σωματική ή ψυχική βία, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής και της ενδοοικογενειακής βίας.

58 Όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 79 των προτάσεών του, γυναίκες οι οποίες εναντιώνονται στη σύναψη αναγκαστικού γάμου, όταν μπορεί να θεωρηθεί ότι η πρακτική αυτή αποτελεί κοινωνικό κανόνα εντός του κοινωνικού χώρου στον οποίο διαβιούν, ή οι οποίες παραβιάζουν τον εν λόγω κοινωνικό κανόνα θέτοντας τέλος στον γάμο που είχαν εξαναγκασθεί να συνάψουν, μπορεί να θεωρηθεί ότι έχουν την ιδιότητα μέλους κοινωνικής ομάδας με ιδιαίτερη ταυτότητα στη χώρα καταγωγής τους, εάν, λόγω της συμπεριφοράς τους αυτής, στιγματίστηκαν και εισέπραξαν την αποδοκιμασία του περιβάλλοντος κοινωνικού τους χώρου, με συνέπεια να υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό ή βίαιες πράξεις.

59 Πέμπτον, για τους σκοπούς της αξιολόγησης αιτήσεως διεθνούς προστασίας στηριζόμενης στην ιδιότητα του αιτούντος ως μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, απόκειται στο οικείο κράτος μέλος να εξακριβώσει εάν το πρόσωπο που επικαλείται τον συγκεκριμένο λόγο δίωξης έχει «βάσιμο φόβο» δίωξης στη χώρα καταγωγής του, λόγω της ιδιότητάς του ως μέλους της εν λόγω ομάδας, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/95.

60 Συναφώς, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας, η εκτίμηση της βασιμότητας του φόβου του αιτούντος ότι θα υποστεί δίωξη πρέπει να γίνεται σε εξατομικευμένη βάση και κατά περίπτωση, με προσοχή και σύνεση, και να στηρίζεται μόνο σε συγκεκριμένη αξιολόγηση των γεγονότων και των περιστάσεων σύμφωνα με τους κανόνες όχι μόνον της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου, αλλά και της παραγράφου 4 αυτού, προκειμένου να διερευνηθεί εάν οι στοιχειοθετημένες περιστάσεις συνιστούν ή όχι τέτοια απειλή, ώστε ο ενδιαφερόμενος να έχει βάσιμο φόβο, λαμβανομένων υπόψη των ατομικών περιστάσεών του, ότι θα υποστεί πράγματι πράξεις δίωξης εάν υποχρεωθεί να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του [πρβλ. απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2023, Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Πολιτικές πεποιθήσεις στο κράτος μέλος υποδοχής), C-151/22, EU:C:2023:688, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

61 Προς τούτο, όπως επισημαίνεται στο σημείο 36, στοιχείο x, των κατευθυντήριων οδηγιών της HCR για τη διεθνή προστασία αριθ. 1, σχετικά με τα αιτήματα για την αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα που υποβάλλονται από γυναίκες θα πρέπει επίσης να συλλέγονται οι πληροφορίες που αφορούν τη χώρα καταγωγής τους και ειδικότερα τη θέση της γυναίκας ενώπιον του νόμου, τα πολιτικά δικαιώματα των γυναικών, τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματά τους, τα πολιτισμικά και κοινωνικά ήθη της χώρας και τις συνέπειες της παραβίασής τους, την επικράτηση παρόμοιων επιζήμιων παραδοσιακών πρακτικών, τη συχνότητα και τους τύπους της βίας που ασκείται σε βάρος των γυναικών, την προστασία που τους παρέχεται, την τιμωρία που προβλέπεται για τους αυτουργούς της βίας και τους κινδύνους που μπορεί να αντιμετωπίσει μια γυναίκα όταν επιστρέψει στη χώρα καταγωγής της μετά την υποβολή του αιτήματος.

62 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στα πρώτα τρία προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/95 έχει την έννοια ότι, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής τους, μπορεί να θεωρηθεί ότι τόσο οι γυναίκες της χώρας αυτής στο σύνολό τους όσο και μικρότερες ομάδες

γυναικών οι οποίες έχουν ένα πρόσθετο κοινό χαρακτηριστικό έχουν την ιδιότητα μέλους «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας» αποτελούσα «λόγο δίωξης» ικανό να οδηγήσει στην αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα σε αυτές.

Επί του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος

63 Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί εάν το άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 έχει την έννοια ότι, οσάκις ο αιτών ισχυρίζεται ότι έχει φόβο ότι θα υποστεί δίωξη από μη κρατικούς υπευθύνους στη χώρα καταγωγής του, επιβάλλει να διαπιστώνεται, σε όλες τις περιπτώσεις, συσχετισμός μεταξύ των πράξεων δίωξης και τουλάχιστον ενός εκ των λόγων δίωξης που μνημονεύονται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.

64 Διευκρινίζεται εκ προοιμίου ότι, δυνάμει του άρθρου 6, στοιχείο γ', της οδηγίας 2011/95, για να είναι δυνατόν μη κρατικοί υπεύθυνοι να χαρακτηρισθούν ως «υπεύθυνοι δίωξης ή σοβαρής βλάβης», πρέπει να καταδειχθεί ότι οι υπεύθυνοι προστασίας που αναφέρονται στο άρθρο 7 της οδηγίας αυτής, όπως είναι ιδίως το κράτος, δεν είναι σε θέση ή δεν επιθυμούν να παράσχουν προστασία κατά των εν λόγω πράξεων. Όπως υπογράμμισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 87 των προτάσεών του, από το άρθρο 7, παράγραφος 1, προκύπτει ότι οι υπεύθυνοι προστασίας πρέπει να έχουν όχι μόνον τη δυνατότητα, αλλά και τη βούληση να προστατεύσουν τον συγκεκριμένο αιτούντα έναντι των διώξεων ή της σοβαρής βλάβης στις οποίες είναι εκτεθειμένος.

65 Σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 2, η προστασία αυτή πρέπει να είναι αποτελεσματική και μη προσωρινή. Τούτο συμβαίνει, κατά κανόνα, όταν οι υπεύθυνοι προστασίας που αναφέρονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, λαμβάνουν εύλογα μέτρα για να αποτρέψουν την εν λόγω δίωξη ή την πρόκληση σοβαρής βλάβης, ιδίως με τη λειτουργία αποτελεσματικού νομικού συστήματος στο οποίο ο αιτών διεθνή προστασία έχει πρόσβαση και το οποίο καθιστά δυνατό τον εντοπισμό, την ποινική δίωξη και τον κολασμό τέτοιων πράξεων.

66 Κατά το άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95, σε συνδυασμό με το άρθρο 6, στοιχείο γ', και με το άρθρο 7, παράγραφος 1, αυτής, καθώς και υπό το πρίσμα της αιτιολογικής της σκέψης 29, η αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα προϋποθέτει ότι διαπιστώνεται η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας είτε μεταξύ των λόγων δίωξης που αναφέρονται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας και των πράξεων δίωξης, κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφοι 1 και 2, αυτής είτε μεταξύ των λόγων δίωξης και της έλλειψης προστασίας από τους «υπευθύνους προστασίας» κατά των πράξεων αυτών που διαπράττονται από «μη κρατικούς υπευθύνους».

67 Επομένως, όταν πρόκειται περί πράξης δίωξης διαπραχθείσας από μη κρατικό υπεύθυνο, η προϋπόθεση του άρθρου 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 πληρούται οσάκις η πράξη αυτή στηρίζεται σε έναν από τους λόγους δίωξης που μνημονεύονται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας, ακόμη και αν η έλλειψη προστασίας δεν στηρίζεται στους λόγους αυτούς. Η προϋπόθεση αυτή πρέπει επίσης να θεωρηθεί ότι πληρούται όταν η έλλειψη προστασίας στηρίζεται σε έναν από τους λόγους δίωξης που μνημονεύονται στην τελευταία ως άνω διάταξη, ακόμη και αν η διαπραχθείσα από μη κρατικό υπεύθυνο πράξη δίωξης δεν στηρίζεται στους λόγους αυτούς.

68 Η ανωτέρω ερμηνεία συνάδει προς τους σκοπούς της οδηγίας 2011/95, όπως αυτοί διατυπώνονται στις αιτιολογικές σκέψεις 10 και 12, οι οποίοι συνίστανται στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των προσφύγων και στον προσδιορισμό των προσώπων που όντως χρήζουν διεθνούς προστασίας.

69 Υπέρ της ερμηνείας αυτής συνηγορεί και το σημείο 21 των κατευθυντήριων οδηγιών της HCR για τη διεθνή προστασία αριθ. 1 κατά το οποίο, «[σ]τις υποθέσεις όπου ο κίνδυνος δίωξης προέρχεται από μη κρατικά όργανα (δηλαδή από το σύζυγο, το σύντροφο ή άλλο μη κρατικό όργανο) για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στη [Σύμβαση της Γενεύης], η σχέση αιτίας και αποτελέσματος αποδεικνύεται ανεξάρτητα από το εάν η παράλειψη της κρατικής προστασίας στηρίζεται στη [Σύμβαση της Γενεύης]. Εναλλακτικά αποδεικνύεται η προαναφερόμενη σχέση αιτίας και αποτελέσματος όταν ο φόβος δίωξης από μη κρατικά όργανα δεν οφείλεται σε κάποιον από τους λόγους της [Σύμβασης της Γενεύης], αλλά στην αδυναμία ή στην έλλειψη βούλησης του κράτους να παράσχει προστασία για τους λόγους που αναφέρονται στη [Σύμβαση της Γενεύης]».

70 Με βάση τα ανωτέρω, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 έχει την έννοια ότι, οσάκις ο αιτών ισχυρίζεται ότι έχει φόβο ότι θα υποστεί δίωξη από μη κρατικούς υπευθύνους στη χώρα καταγωγής του, δεν είναι απαραίτητο να διαπιστώνεται συσχετισμός μεταξύ ενός εκ των λόγων δίωξης που μνημονεύονται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας και των πράξεων δίωξης, εφόσον μπορεί να διαπιστωθεί τέτοιος συσχετισμός μεταξύ ενός εκ των λόγων δίωξης και της έλλειψης προστασίας κατά των πράξεων αυτών από τους υπευθύνους προστασίας κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας.

Επί του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος

71 Με το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί εάν το άρθρο 15, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2011/95 έχει την έννοια ότι ο όρος «σοβαρή βλάβη» καταλαμβάνει την πραγματική απειλή την οποία βιώνει ο αιτών ότι κινδυνεύει να δολοφονηθεί ή να υποστεί πράξεις βίας από μέλος της οικογένειάς του ή της κοινότητάς του λόγω της υποτιθέμενης παραβίασης εκ μέρους του των κρατουσών πολιτιστικών αξιών, θρησκευτικών κανόνων ή παραδόσεων και ότι η έννοια αυτή είναι, ως εκ τούτου, ικανή να οδηγήσει στη χορήγηση στον αιτούντα του καθεστώτος επικουρικής προστασίας που προβλέπεται στο άρθρο 2, στοιχείο ζ', της οδηγίας.

72 Προκαταρκτικώς, διαπιστώνεται ότι το εν λόγω προδικαστικό ερώτημα είναι λυσιτελές, για τις ανάγκες της διαφοράς της κύριας δίκης, μόνο για την περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η WS δεν πληροί τις προϋποθέσεις για την αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα. Συγκεκριμένα, αφ' ης στιγμής, σύμφωνα με το άρθρο 13 της οδηγίας 2011/95, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να αναγνωρίζουν το καθεστώς πρόσφυγα στον αιτούντα ο οποίος πληροί τις απαιτούμενες από την εν λόγω οδηγία προϋποθέσεις, χωρίς να διαθέτουν διακριτική ευχέρεια σχετικά με το ζήτημα αυτό [πρβλ. αποφάσεις της 24ης Ιουνίου 2015, T., C-373/13, EU:C:2015:413, σκέψη 63, και της 14ης Μαΐου 2019, M κ.λπ. (Ανάκληση του καθεστώτος πρόσφυγα), C-391/16, C-77/17 και C-78/17, EU:C:2019:403, σκέψη 89], μόνο στην προαναφερθείσα περίπτωση θα πρέπει περαιτέρω να εξακριβωθεί εάν πρέπει να χορηγηθεί στην WS το καθεστώς επικουρικής προστασίας.

73 Το άρθρο 2, στοιχείο στ', της οδηγίας 2011/95 ορίζει ότι δικαιούται επικουρική προστασία ο υπήκοος τρίτης χώρας που δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, αλλά σε σχέση με τον οποίο υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι, εάν επιστρέψει στη χώρα της καταγωγής του, θα αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη, όπως ορίζεται στο άρθρο 15 της οδηγίας αυτής, και που δεν είναι σε θέση ή, λόγω του κινδύνου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας.

74 Το άρθρο 15, στοιχεία α′ και β′, της οδηγίας 2011/95, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 34 αυτής, χαρακτηρίζει ως «σοβαρή βλάβη» τη «θανατική ποινή ή εκτέλεση» και τα «βασανιστήρια ή [την] απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία του αιτούντος στη χώρα καταγωγής του».

75 Το στοιχείο α′ του άρθρου 15 αναφέρεται σε ζημία που επιφέρει τον θάνατο του θύματος, ενώ το στοιχείο β′ του ιδίου άρθρου αναφέρεται σε πράξεις βασανιστηρίων ανεξαρτήτως του αν επιφέρουν τον θάνατο του θύματος ή όχι. Αντιθέτως, οι ανωτέρω διατάξεις δεν διακρίνουν ανάλογα με το εάν αυτουργός της βλάβης είναι κρατική αρχή ή μη κρατικός υπεύθυνος.

76 Περαιτέρω, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού τον οποίο επιδιώκει το άρθρο 15, στοιχείο α′, της οδηγίας 2011/95 και ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση ορισμένου επιπέδου προστασίας στα πρόσωπα των οποίων το δικαίωμα στη ζωή θα απειλούνταν εάν επέστρεφαν στη χώρα καταγωγής τους, ο όρος «εκτέλεση» που περιέχεται στο εν λόγω στοιχείο δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αποκλείει τις προσβολές κατά της ζωής εκ μόνου του λόγου ότι αυτουργοί τους είναι μη κρατικοί υπεύθυνοι. Συνακόλουθα, οσάκις μια γυναίκα διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να δολοφονηθεί από μέλος της οικογένειάς της ή της κοινότητάς της λόγω της υποτιθέμενης παραβίασης εκ μέρους της των κρατουσών πολιτιστικών αξιών, θρησκευτικών κανόνων ή παραδόσεων, μια σοβαρή βλάβη τέτοιας φύσεως πρέπει να χαρακτηρίζεται ως «εκτέλεση», υπό την έννοια της εν λόγω διάταξης.

77 Στον αντίποδα, όταν δεν μπορεί να πιθανολογηθεί ότι οι πράξεις βίας στις οποίες κινδυνεύει να εκτεθεί μια γυναίκα λόγω της υποτιθέμενης παραβίασης εκ μέρους της των κρατουσών πολιτιστικών αξιών, θρησκευτικών κανόνων ή παραδόσεων θα έχουν ως συνέπεια τον θάνατό της, οι πράξεις αυτές θα πρέπει να χαρακτηρίζονται ως βασανιστήρια ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία, υπό την έννοια του άρθρου 15, στοιχείο β′, της οδηγίας 2011/95.

78 Όσον αφορά, άλλωστε, τη χορήγηση του καθεστώτος επικουρικής προστασίας, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο ζ′, της οδηγίας 2011/95, το άρθρο 18 αυτής επιβάλλει στα κράτη μέλη να χορηγούν το καθεστώς αυτό σε υπηκόους τρίτων χωρών ή σε ανιθαγενείς που πληρούν τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο κεφάλαιο V της οδηγίας, αφού προηγουμένως διενεργήσουν αξιολόγηση της αιτήσεως επικουρικής προστασίας συμφώνως προς τις διατάξεις του κεφαλαίου II της οδηγίας.

79 Αφ’ ης στιγμής οι κανόνες που περιέχονται στο εν λόγω κεφάλαιο II, και έχουν εφαρμογή για την αξιολόγηση αιτήσεως επικουρικής προστασίας, ταυτίζονται με εκείνους που διέπουν την αξιολόγηση αιτήσεως για την αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα, χωρεί παραπομπή στην ερμηνεία που προτάθηκε ως προς τους κανόνες αυτούς στις σκέψεις 60 και 61 της παρούσας αποφάσεως.

80 Με βάση τα προεκτεθέντα, στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 15, στοιχεία α′ και β′, της οδηγίας 2011/95 έχει την έννοια ότι ο όρος «σοβαρή βλάβη» καταλαμβάνει την πραγματική απειλή την οποία βιώνει ο αιτών ότι κινδυνεύει να δολοφονηθεί ή να υποστεί πράξεις βίας από μέλος της οικογένειάς του ή της κοινότητάς του λόγω της υποτιθέμενης παραβίασης εκ μέρους του των κρατουσών πολιτιστικών αξιών, θρησκευτικών κανόνων ή παραδόσεων και ότι η έννοια αυτή είναι, ως εκ τούτου, ικανή να οδηγήσει στη χορήγηση στον αιτούντα του καθεστώτος επικουρικής προστασίας που προβλέπεται στο άρθρο 2, στοιχείο ζ′, της οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

81 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας,

έχει την έννοια ότι:

ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής τους, μπορεί να θεωρηθεί ότι τόσο οι γυναίκες της χώρας αυτής στο σύνολό τους όσο και μικρότερες ομάδες γυναικών οι οποίες έχουν ένα πρόσθετο κοινό χαρακτηριστικό έχουν την ιδιότητα μέλους «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας» αποτελούσα «λόγο δίωξης» ικανό να οδηγήσει στην αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα σε αυτές.

2) Το άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95

έχει την έννοια ότι:

οσάκις ο αιτών ισχυρίζεται ότι έχει φόβο ότι θα υποστεί δίωξη από μη κρατικούς υπευθύνους στη χώρα καταγωγής του, δεν είναι απαραίτητο να διαπιστώνεται συσχετισμός μεταξύ ενός εκ των λόγων δίωξης που μνημονεύονται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας και των πράξεων δίωξης, εφόσον μπορεί να διαπιστωθεί τέτοιος συσχετισμός μεταξύ ενός εκ των λόγων δίωξης και της έλλειψης προστασίας κατά των πράξεων αυτών από τους υπευθύνους προστασίας κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας.

3) Το άρθρο 15, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2011/95

έχει την έννοια ότι:

ο όρος «σοβαρή βλάβη» καταλαμβάνει την πραγματική απειλή την οποία βιώνει ο αιτών ότι κινδυνεύει να δολοφονηθεί ή να υποστεί πράξεις βίας από μέλος της οικογένειάς του ή της κοινότητάς του λόγω της υποτιθέμενης παραβίασης εκ μέρους του των κρατουσών πολιτιστικών αξιών, θρησκευτικών κανόνων ή παραδόσεων και ότι η έννοια αυτή είναι, ως εκ τούτου, ικανή να οδηγήσει στη χορήγηση στον αιτούντα του καθεστώτος επικουρικής προστασίας που προβλέπεται στο άρθρο 2, στοιχείο ζ', της οδηγίας.

(υπογραφές)